

Де скарб твій...

Марія Лавренюк

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Глава 1

В ересневе яскраво-прохолодне сонце заглядає у великі вимиті вікна. Ніби милується ювелірною вродою тендітної пані, що оперлася точеним ліктиком на підвіконня. Зазирає сонце в її великі тепло-карі очі. Вплітається полиском у чорноту кіс і зблиск соковитих уст. Цілує довгі тонкі пальці. Їх з першого погляду можна назвати аристократичними. Якби не легкі сліди, залишені недавніми картопляними жнивами. Тільки ці слідочки та ще ота мудрість, яка набувається лише з роками і пробивається в погляді, підказують, що жіночці уже не двадцять років. Але й до сорока їй ще далеко.

Вчителька історії Світлана Ясінська спостерігає за палітрою барв шкільного подвір'я. За дверима учительської грає море дитячої енергії, що назбиралась за канікули, а тепер виплескується і несеться шкільним коридором. Школа повна гамором після тримісячної перерви. Так пересохле русло ріки заповнюється бурхливим потоком, коли прориває дамбу. Ці погожі вересневі дні завжди приносять радість, пахнуть айстрами і спаленим картоплинням, дзвенять дитячим сміхом, гріють золотом сонця і землі.

«Береза почала жовкнути з маківки. На теплу осінь», – тішитися вчителька.

Двері учительської відчиняються якось надто поспіхом, у них прошмигує директриса, й картина ідеального робочого дня розсипається на пазли. На обличчі директриси переляк та розчарування, рухи непевні. За нею входять двоє методистів.

Хоч тон директрисиного голосу, як завжди, наказовий, та з нього, як цвяхи з мішка, витикаються нотки розгубленості:

– Світлано Василівно, тут така справа... Приїхали з районного відділу освіти... Треба показати майбутній музей! – і вже, опанувавши себе, – Візьміть ключ і йдіть за нами. Прошу, Ірино Севастянівно, йдемо до нашого музею. Світлана Василівна зараз все

покаже. Це її дітище... Все вже готове до відкриття...

Світлана бреде за високою комісією. В такт крокам пульсує думка: «Приїзд начальства з самого районного центру на початку навчального року, коли об'їзд шкіл вже відбувся, а навчальний процес ще не налагодився, сам по собі нічого доброго не віщує. А коли це начальство – сама Стервостянівна, методистка трудового навчання, яка недавно вибилася в інспектори, а тепер, через хворобу начальниці відділу і відпустку другого інспектора дорвалася нарешті до омріяної влади в районній освіті»...

Відімкнувши двері, Світлана відступається, щоб пропустити гостей. «Начальниця на місяць» штовхає прочинені двері, зверхньо оглядає експозицію з порога.

– Що це таке? Це – музей? – швидким кроком наближається до стелажа, стає навшпиньки – Та тут пилюки на десять сантиметрів! З порога видно!

Демонстративно проводить кутиком вихопленої з сумочки вологої серветки по верхній полиці й тицяє сірими плямками під ніс директриси.

– А стелажі! Ми ж вам цього року нові дали!

– Та їх тільки два було. Вони в кабінеті біології стоять.

– Та що ви кажете?! Як не вмієте розставити експозицію правильно, то не треба корчити великого історика! – з полиці на підлогу летять кілька старих, побитих часом книг – Бачиш, знайшлася збирачка народного фольклору і етнографії! Думаєте, надрукували байку про вагітного привида в київській газеті – і вже туристи побіжать до вас? Хоч би село десь біля райцентру, можна було б на щось розраховувати. А у вашій ситуації – тільки корисну площу різним непотребом загромаджуєте. Прибрати тут все! Ці онучі й черепки забрати! Пилозбірник, а не музей. Завтра ж все звідси винести!

– Добре, добре, Ірино Севастянівно, завтра ж все приберемо, – бубонить директриса, злякано кліпаючи очима. – А що... що тут розмістимо?

– Та хоча б магазин від хлібозаводу! Діти на перерві піріжка купити не мають де, а вони в науковців граються!

Зробивши заплановане, «халіфіха на годину» лине вздовж коридором, на ходу роблячи гострі зауваження, щоб директор не надумала сперечатися. Світлана, перемагаючи огиду та біль, зі зціпленими зубами йде за делегацією. Чого не договорила висока гостя? Це ж не кінець, перед колегами ще позбиткується. Двері учительської: глибокий вдих – і вперед!

Глава 2

О чі і свідомість вже призвичаїлися до білих дорожніх таблиць із написами кирилицею.

І від таблички «Кременець» просто теплішає на серці.

Скільки разів саме тут він бачив щиру вдячність у найгарніших на світі очиськах.

Скільки разів саме тут найсолодші в світі губи шептали йому у вухо «Дякую», залишали на щоці акуратний тепло-вишневий слід. І бездоганна дівоча фігурка зникала в салоні автобуса, від зупинки якого на трасі до села залишалося якихось два з половиною кілометри.

А він гнав через Шумськ і Острог додому в Нетішин, щоб встигнути до телефонного дзвінка, до її голосу в слухавці: «Я вже в хаті. А ти як добрався?»

А бувало й навпаки. Вона виходила з автобуса, надягала шолом, вмощувалась поза ним на сидіння. Змикала тонкі пальчики у нього на поясі.

І його «Мінську» заздрили пихаті «Мерседеси» і новомодні «Форди-Скорпіо».

Не було дня за одинадцять років їхньої розлуки, щоб він не думав про неї. І достатньо виявилось найменшого, притягнутого за вуха приводу, щоб покинути все і поїхати туди, де застрягла можливість побачитися знову...

«Курче! Хто ж так їздить!» Ольгерд насилу ухиляється від зіткнення зі старим, ще задньомоторним «Фольксвагеном-Транспортером», який серед повного здоров'я раптово вивертається ліворуч. Втім, виявляється, що водій мусив рвонутися кермо не від доброго життя.

Елегантно-лакована червона «Ауді-ТТ» припала на вивернуте «з м'ясом» праве переднє колесо. А біля машини – його вчитель, проректор Волинського Національного університету Михайло Петрович Княжев і колишня однокашниця, а тепер викладачка університету Стелла Пашак.

Глава 3

Стелла стримано нервує:

– Мене Павло приб'є...

– Але хіба це не ваша машина? Та й за ремонт ви самі спроможні заплатити. А як ні, – то я поможу.

– Можу сама. Не в тому справа. Просто накрутить себе, що зі мною могло би статися – от емоції і виплескуються. Переживає за мене.

А насправді – не дуже переживає. Вчора сказала, що їде на кілька днів – тільки мугикнув і кивнув. Башка тією малоліткою забита. І ясно чого. По формах – та сама Стелла, тільки на тринадцять років молодша. Вважає Паша, що пора поміняти одну під тридцять на двох під п'ятнадцять... Але ми ще побачимо, хто поміняє раніше.

Стелла роззирається, ніби хоче зараз і тут знайти заміну. Підсвідоме бажання подобатись пробивається назовні. Білявка поправляє зачіску, легко поводить стегнами.

І тут же, ніби у відповідь на заклик, поруч зупиняється «Лендровер».

– Оба! Олежку, сонечко, як я рада тебе бачити! Стільки років не бачились, а ти ніби відчув, що мені так потрібна твоя допомога. Час і відстань не мають значення, якщо доля так розпорядилась.

– Стелла? Ти як... ти звідки тут? – Ольгерд здивовано озирається довкола – Михайле Петровичу, ви б мене попередили, з ким збираєтесь їхати...

– Ольгерде, Стелла люб'язно погодилась підвезти мене, оскільки випадково почула, що я сюди збираюсь. Вона ж пише докторську по шляхті Південної Волині після Хмельниччини. Її теж цікавлять місця, пов'язані з родиною Лєдуховських. Перепрошую, з вашою родиною, – Княжев радо подає руку а вільною плескає по плечу молодого чоловіка.

«Знітився – значить не забув. Блін, мужчина, я вже вас хочу!» – Стелла не зводить очей з Ольгерда. Ніжна посмішка плавно змінюється надutoю губкою.

– Ми так поспішали на зустріч, що... – ледь шморгнувши носиком водійка киває на авто. – Влетіла так по дурному. У цьому Кременці дороги гірші, як у селі! Що маю робити? Олежку, ми без тебе ради не дамо, – від легкого подиху з пишних грудей красуні виринається ніжний стогін відчаю і страждання.

Ольгерд, насупивши брови, витягує з кишені новенький «нокіївський» айфон.

Евакуатор під'їжджає за кілька хвилин. Дядько в засмальцьованому комбінезоні вискакує з кабінки, жадібним поглядом пробігається по Стеллі. Та напрямом його руху – до Ольгерда, ніби впевнений, хто йому дзвонив.

Білявка спостерігає розмову з відстані, вертячи між пальцями тонку цигарочку. Ольгерд пояснює, що сталося, показує пошкодження.

– Стелло, треба документи оформити, підійди будь-ласка.

– Ви, пані, не переживайте, 50 баксів за кулака, 15 за шарнір, ну і за роботу, так як з вас – 25 – і до вечора ваша ластівочка полетить як нова.

Білявка мило посміхається, заповонивши уяву засмальцованого чоловіка.

– А можна вас на вушко щось спитати? – ледь торкається довгими доглянутими пальчиками ліктя, задаючи напрям руху від машини. За метрів десять шепоче. – За роботу даю сотню, якщо будете робити до завтрашнього вечора. А якщо протягнете до післязавтра до обіду – ще сотню накину, – мила посмішка ніяк не в'яжеться з шипінням, що вкрадається у вухо здивованого механіка. – Я надіюсь ми з вами знайдемо порозуміння? До післязавтра! – її ледь заграли на милому личку.

Глава 4

Так, ще не все погане на сьогодні відбулося!

Фізкультурник завмер посеред кімнати із роззявленим від захоплення ротом. Простеживши за його поглядом, причину захоплення виявити неважко: розкішна грива натурально білявого волосся, укладена в кращому перукарському салоні Луцька. Трохи видовжені зелені очиська. Сірий піджак ну ніяк не хоче виглядати академічно, розпертий зсередини грудьми четвертого розміру. А з-під короткої спідниці – добрих півтора метри струнких, облитих дорогими колготами ніг... Картинка.

Але для когось і отака картинка може бути кошмаром.

– Стелла?

– Радію що мене ще можна впізнати, – стримано всміхається майже двометрова білявка. – А ти, Ланочко, точно така, як в інституті, – двома кроками опиняється біля дверей, притуляється губами до щоки.

– Та й ти, Стелло Зеновіївно, не міняєшся, – Світлана рвучко відсторонюється від розкішного бюсту.

– День добрий, Світлано, – тільки зараз вчителька помічає поставного, колись знаного чоловіка. – Насправді ти таки змінилась – стала ще гарнішою.

– Олег? – і без того великі карі очі округлюються від радісного здивування, – Ти яким вітром тут опинився?

– Ви знайомі? – високий сивий чоловік підходить до шокованих представниць районної освіти.

– Проректор Волинського Національного університету Михайло Княжев. Дуже приємно, що провідні фахівці відділу з питань освіти знаходять час для молодих перспективних краєзнавців. Я думав, що привезу закордонного гостя до нікому невідомого села, а ви, Світлано Василівно, вже широко відома у вузьких наукових колах.

– Та ми ж вчилися на одному потоці... – опускає очі.

– Так, правильно! Але ваш квітучий вигляд змусив засумніватися. Подумав, що ви молодша... А вашому чарівному керівництву представляю наших, а тепер уже – ваших гостей. Доцент Університету сільського господарства імені Коллонтая в Кракові Ольгерд Ледуховський та старший викладач Волинського Національного університету Стелла Зіновіївна Пашак. Мріють оглянути ваш музей і попрацювати з документами та легендами з історії села. Чудові експонати зібрала наша аспірантка, правда ж? Перекажіть Світлані Леонтіївні, що Університет і Генеральне консульство Республіки Польща у Луцьку серйозно розраховують отримати офіційне запрошення на відкриття! Та й літературний талант неабиякий. Чудова легенда! Ви читали в «Літературній Україні»?

Районова гостя знехотя кивають. Була колись така форма монаршої ласки в Російській імперії – «милостивое наклонение головы». Та її саркастична посмішка не залишається непоміченою.

Княжев продовжує, звертаючись передусім до Ірини Севастьянівни:

– Звичайно, ми не віримо у привидів. Та й в казки про скарб Ледуховських... Але на чомусь же вони зробили статки. Загумінковий шляхетський рід, яких сотні було в Речі Посполитій, несподівано провів своїх представників на доволі впливові посади. Які тоді, до речі, цілком офіційно коштували немаленьких грошей. І генерали з'явилися серед Ледуховських, і церковні сановники високого рівня, до примаса і генерала Ордена Єзуїтів включно, і депутати парламенту. Здається, навіть голосування за конституцію вашого земляка Гуго Колонтая на Чотирилітньому сеймі не обійшлося без лобіювання Ледуховських. А переконувати депутатів, як тодішніх так і теперішніх, легше не стільки демократичними, скільки цілком матеріальними цінностями.

Далі – більше. На початку дев'ятнадцятого століття рід Ледуховських отримує титул графів Священної Римської Імперії германської нації. Більше того – новоспечені графи домагаються визнання свого титулу і в Королівстві Польському, а відтак – і в цілій Російській імперії. А це теж коштувало дуже навіть немало. Я розумію, що гроші роблять становище, а потім становище робить ще більші гроші, але звідкись же мав узятися старт.

– Так от, – продовжує, вже повертаючись до Світлани, – якщо дисертація по Галках-Лідихівських-Ледуховських буде такою ж цікавою, як публікація легенди, – місце Світлані Василівні на кафедрі історії нашого університету та реклама Матвіївцям забезпечені. А якщо справді знайдете скарб, – додає з іронією, – то й заможність? Тоді й університету не треба.

– Ой, Михайле Петровичу, невже хтось вірить в реальність скарбу? – заграє війками Стелла. – Тут, коли щось і було, то вже давно немає. Та й хто тут що ховав, які скарби? Глушина, ніяких комунікацій. Кому це потрібно? А документи про Олегових предків можливо й збереглися.

– Так, Стеллочко, скарб – повна маячня... А от потенціал науковця у Світлани Василівни безумовно є. А ще – талант писати популярно, який трапляється в одного вченого на сотню. І я маю надію побачити її на кафедрі вже з наступного навчального року.

– Та певно – добре було б працювати разом! – киває Стелла.

Білявка схиляє до грудей прекрасне, освітлене усмішкою обличчя, ледь помітно прикушує нижню губу.

– А я вважаю, Світлана має рацію. – не втримується Ольгерд. – Скарб, можливо, не зберігся, а от якесь сховище, скоріше за все – підземне – більш ніж ймовірно. І там я сподіваюсь знайти, якщо не зниклі діаріуші графів Мнішеків часів їхнього володіння Вишнівцем, то хоча б натяк на бібліотеку Ледуховських, екслібрис якої стоїть на тих двох знайдених томах мнішеківського щоденника, які сьогодні зберігаються в Кракові.

Михайло Петрович підморгує Світлані і каже Ольгерду:

– Сподіваюся, що ви мене до Чумацького шляху підкинете. Там зараз автобус до Кременця буде. Я доберусь.

Гості прямують на шкільне подвір'я. Директорка то, вибігаючи поперед делегації, посміхається, то, відстаючи, штовхає Світлану, вимагаючи такої ж запопадливої поведінки.

– То ви теж не вірите у реальність матвіївського скарбу? – ще раз перепитує, легенько торкнувшись ліктя Княжева, районна начальниця. Звузивши чорні очі, зазирає в професорові.

– Знаєте, наукова легенда і фольклор – різні речі. Вагітний привид – звичайно фольклор... А от вплив Ледуховських міг опиратись тільки на гроші. І то гроші не малі. І з'явився цей вплив тільки після того, як Ледуховські придбали Матвіївський ключ. Ясінська припустила, що Матвіївці були чимось на зразок центрального депозитарію клану. Чи вірне це припущення? Побачимо.

Глава 5

Повільний проїзд напоєною сонцем алеєю сам собою налаштовує на мудру розмову.

– Не варто забувати, що Ледуховські володіли далеко не одними Матвіївцями, – нагадує Княжев. – З іншого боку й історія села розпочалася далеко не з Ледуховських. Та й в подальшому ними не обмежується.

– Ну, звісно! – погоджується Ледуховський, – В надрукованій десь в другій половині шістдесятих років, певно на сільрадівській машинці, історії села взагалі писали, що Матвіївці виникли після того, як татари Батия спалили село Кульбиду. Але, наскільки я розумію, татарський напад кілометрів за тридцять північніше вдарився об стіни Стіжка, Данилова і Кременця і зрикошетив на північ, до Володимира.

– Пізніші напади кримських орд в місцевих легендах часто приписують Батисві і його туменам, – киває Княжев. А між тим набагато кривавішими для Волині були татарські напади чотирнадцятого століття. На північному тракті з Шумська до Кременця є село Обич. З аналізу місцевих легенд і церковних документів виходить, що його спорудив князь Данило Острозький на місці бою з татарами. І прийшла та орда якраз з півдня. Отоді й могли знищити оту Кульбиду, про яку записали в сільській раді. Тоді появу Матвіївців можна віднести десь до 1368 року. Але це тільки гіпотеза...

– Принаймні те, що люди жили тут віддавна, підтверджує й археологія. Цинкаловський засвідчує, що на околицях цього села була майстерня кремінних знарядь і збереглося два кургани, скоріше за все –ранньослов'янських, – пригадує вголос Стелла.

– Але першу згадку про село відносить аж до люстрації Кременецького замку 1545 року, – зауважує Ольгерд. – А мені Світлана ще на четвертому курсі всі вуха прогуділа 1442 роком. Розкопала цитату про Матвійківці з «Архива Юго-Западной

России» і тішилась як мала дитина...

– Цинкаловський міг сумніватися, чи саме про ті Матвійківці йдеться, – припускає Княжев. – Зате згадка з люстрації атрибутується без жодного сумніву, бо в Кременецькому замку була «Городня Петра Денисовича з Матвіївцеь».

– Зате під 1443 роком в привілеї Казимира Ягелончина ясно вказані саме Матвіївці і навколишні села, подаровані Денису Мокосієвичу, – пхикає білявка. Потім по Матвіївцях є податкові записи за 1570 і 1583 роки, – Стелла звиряється з мініатюрним блокнотиком в сріблястій палітурці. – Вони теж є в Цинкаловського. На кінець шістнадцятого століття в селі жили три ремісники, було два млини, церква і корчма. А власник села, Семен Дениско-Матвіївський, обіймав становище житомирського старости.

– Але Цинкаловський нічого не написав про те, що в тридцятих роках наступного століття село купила Ірина Боговитинівна-Ярмолінська, – докидає Княжев. – А ця жінка варта гарного історичного роману, а може, й телесеріалу. Рано овдовіла. Підтримувала українське книговидання, яке саме робило перші кроки. Спорудила у Малих Загайцях прекрасний і потужний оборонний монастир. Судилася з сусідами-католиками, котрі намагалися урвати в православної шляхтянки то один то другий наділ. Ледуховські купили Матвіївський ключ якраз у внука Ірини – Івана. До речі, Малі Загайці тут зовсім поруч, а монастир прекрасно відреставрували. Раджу заїхати при нагоді. А я, здається, завдяки вам, приїхав якраз вчасно.

Справа, по лискучому асфальту дороги державного значення наближається автобус.

– «Хмельницький–Луцьк», – майже зі ста метрів читає Ольгерд.

Так, очі ще в порядку, незважаючи на щоденні сидіння за комп'ютером.

Глава 6

Дрібненький камінчик, викинутий з узбіччя шиною жовто-бузкового «Богдана» цокає об каблук лівого туфля.

– Бляххх! – Стелла вивертає ступню, оглядаючи ступінь ураження. І її видих дисонує з аристократичним рукостисканням Княжева і Ольгерда, посмішкою професора до Стелли і його елегантним кроком у просторий, майже порожній салон.

– Тримайте мене в курсі, – Михайло Петрович махає з салону рукою.

Двері зачинилися.

«Нарешті здихалась, – думає Стелла. – Скоренько до машини. Бо цей «красавец» ще покине серед поля!»

Автобус, погойдуючись на ямках, розганяється на захід, а Ольгерд розвертає свого «Лендровера» на південь.

– Після останньої нашої телефонної розмови не сподівався побачити тебе взагалі, а в цьому селі – тим більше.

– Я тебе люблю. Навіть попри те, що сталося... – «От і посмажся, дорогенький, на повільному вогні. А ми поки що пожаліємо вголос те, чого справді шкода!» – Та ще й в цій глушині нормальної техніки не докличешся, не дочекаєшся. Тільки «Беллочку» перезула, а тепер, майже три сотні баксів... І добре, якщо тим неприємності у цій дірі закінчатся. Це ж додуматись – лишити на дорозі такі ямеги.

– Може, ще руки не дійшли, – посміхається Ольгерд.

Значить, попустило. Пора переключатися на нього, коханого. Як казала баба Шура: «Хай сам розкаже, як його любити».

– А тебе що тут цікавить?

– Бібліотека Лєдуховських. Або сховище, у якому її тримали триста років... Через городи навпрошки до Вишнівця, яким на початку сімнадцятого століття володіли Мнішеки, за півтори години нормального ходу дістатися можна.

– Звісно, я тобі вірю. Але трохи дивно... Ти став солідним бізнесменом, доцентом. І пертися невідомо куди й невідомо за чим? От Світланина начальниця точно не повірить, що село цікавить тебе, як родова колиска. Поклик крові!

– Може, й поклик. Але ж твоя колиска кілометрів за сорок звідси?

...

Далі — у повній книжці «Де скарб твій...».
nashaknyga.com.ua